

ta, p. 96).

OPou porta la forma gironina, *ponsem*: citrum, per al fruit, i la valenciana, *ponsiller*: citrus, per a l'arbre. Simplificant, doncs, podem dir que la forma en *-em* és la del Princ., i les formes en *i* les valencianes i de les Illes, aquí pronunciat amb *-r* muda, com s'espera, fins a Eiv. («*ponsí*: cidra», PzCabr.). A Tortosa o Ribera d'Ebre, Aràbia consigna la forma intermèdia *poncím* (*Misc. Folk.*, 168).

En el DCEC/DECH vaig estudiar a fons el problema amb abundant documentació castellana (on *poncil* a penes es troba més que en gent de Múrcia i d'Alcanyís, i no abans de 1569, per tant és manllevat del català), i en llengua d'oc (antiga *ponsiri*, S. xv) i (*punsire*), amb expansió des d'aquesta cap al francès. Allà vaig deixar refutada amb concloents raons fonètiques l'etimologia molt repetida *pomum citri*, i sense tancar-me del tot a la idea de Steiger (*pom* + àr. *Sin* 'Xina), em decantava ja cap a POMUM SYRIAE. Més val remetre allà per a un raonament complet de la qüestió. La nova documentació que ara apporto, acaba de decantar la balança en aquest sentit. El pas de *ponsirs* a *ponsins* (d'on després *ponsims*, *ponsems*) és rigorosament paral·lel a l'evolució del val. *gesmirs* a *gessamins*, *llessamins*. Convindrà insistir en la idea que un origen semblant tingui el nom de les *pomes del Sirí*, varietat agradolça i primerenca de poma, de forma allargada, que sovint menjàvem a Bna. en els anys 1912-1938. *Poncemat*. *Poncemerar*. *Poncilar*. *Poncimer*. *Aponce-mar*; *aponcemat*.

Poma-préssec. *Pomdamor* [fi S. xiv, Turmeda, *DAG*. *pom*, § 2]. *Pomiſer* [Lab. 1840]. *Pomiſorme*. *Pomologia*; *pomològic*; *pomòleg*.

Pomada, *pomaplè*, V. *pom* *Pomar*, V. *palmar* (PALMA) *Pomarrima*, *pomarrot*, *pomata*, *pombera*, *pomell*, *pomella*, *pomer*, *pomera*, *pomerar*, *-eral*, *pomerada*, *pomeria*, V. *pom* *Pomerol*, escarabat, dissim. de *plomero* 'plomallet' (per l'espècie de floquets de pèls que tenen cers escarabats), però cf. *panarola* (part de veritat en totes dues idees?) *Pomerola*, *pometa*, V. *pom*

+POMEX, 'pedra tosca', pres del ll. *pōmex*, -icis, id. Llatinisme molt poc usat en català, rarament com a terme tècnic de geòlegs o mineralogistes, i a aquests i tot és ben poc útil: val més no usar sinó el nom català: no admés ni en el *DFa*. ni *AlcM*; però conservat, i fins en forma més aviat hereditària, en les altres llengües romàniques: it. *pomice*, cast. *pómez*, fr. *ponce*, oc. ant. *pomesa*; sembla que en oc. ant. o cat. arcaic n'hi hagué una variant *ponze, de la qual es derivà un verb rar +*aponzar*, que usà Cerverí de Girona per a 'allisar, llimar, afinar' els mots d'una poesia: «cants, qu'ab mots prims *aponzera* / e gencera» (25.9, amb nota a la meua ed.).

Pomiſer, *pomiſorme*, *pomiller*, V. *pom* *Pomissó*, sembla contaminació de *pom* i *palmissó* *Pomòleg*, *pomologia*, V. *pom*

POMPA, pres del ll. *pōmpa* 'processó', 'seguici, solemne comitiva', 'pompa, grandesa ressonant', i aquest, del gr. *πομπή* 'acte d'enviar algú', 'escorta', 'processó', 'pompa', derivat de *πέμπω* 'jo trameto'. □ 1.ª doc.: Llull.

«L'artiacha volc cantar missa novella; gran fo --- l'ajustament de grans gents qui foren vengudes --- per honor al artiacha; con l'artiacha fo en l'esgleya vengut, ab gran *pompa* e ufana --- lo canonge --- cridà --- ajustar a ssa missa tan gran sollempnitat ab ergull e vana glòria ---», *Blanq.* (*NCL*. II, 120, 28); «--- a les cases dels prelats e senyors temporals, e lo sant Spirit va volant damunt, e veu que tots són òtreus e sùtzeus, per injustícies, *pompes* e ufanes --- e no s'i repose ---», StVicentF (*Serm.* I, 131.21); que un altre cop usà una variant, potser no mal copiada sinó deguda a contaminació dels mots més populars i quasi sinònims derivats de *bomba*, *bombàstic* etc.: «Magdalena --- dexà totes les *pombes*, e ab lo cap cubert --- deya, Senyor, misericòrdia ---», *Quar.*, 250.163. «No 's deshonrat per ser avar lo jove / --- / si és disposat en ser franc, essent pròdic, / ja li nourà --- / Vell, innocent de bé, mas de mals apte, / luxuriós, cubert e ple de *pompa*, / no pert honor, n'entre los pecc, sa fama / --- / Lo cobejó, cruel, fenynt, ple de *pompa*, / astució, inportú, sens Déu tembre, / aquest aytal les gents per déu adoren», Ausiàs (civ, 29f, 33e).

Transcendí fins al poble, almenys a l'estil romanesc: «ara m'han fet fé un vestit - per anà ab més *pompa* y gala», MilàF (c. 1700, 109.9, reco. a Argentina); i, anàlogament, en la gran cançó tradicional dels fadrins de Sant Boi. 'Majestat, noble riquesa': «abandonar les pobres personals originalitats per adoptar la *pompa* escrita d'una llengua igualment usada per tots els pobles de llengua catalana», prefaci a les *Normes ortogràfiques* de l'I. E. C., gener de 1913. Amb certa tendència a estereotipar-se parlant de les desfilades solemnes i religioses, no sols processonals, es repetí sovint l'aplicació del mot als grans seguicis fúnebres: «era enterro de *pompa*: alferes v capitans, / els metjes de l'exèrcit y alguns cirugians» MilàF (reco. a Querolbs de Ribes, S. xix o xviii, amb rima en *á*), *Romancerillo*, 297.32. D'aquí, en definitiva, el «clixé» *pompes fúnebres*, que ja està en vies de quedar estereotipat, quan escriu OPou (*TbPu.*, 242): «MORT Y SEPULTURA: cantar de morts: naenia, -orum; *pompas de morts*: necya, -orum; exequiae; lo cos mort ---».

Pompós [BMetge, *Somni*]: «aquell famós rey Artús, senyor que fon de la petita e gran Bretanya, lo qual donà fi e compliment a la pròspera e *pomposa* taula redona, hon tan nobles e virtuosos cavallers en ella seguieren», JoMartorell (*Ag.* I, 371, § 100), de qui fou mot molt afavorit [I, 359; II, 315 etc.]; també en Eiximenis i StVicentF [*DAG*, *AlcM*]; «veu suave y *pomposa*: vox suavís et canora», OPou (*TbPu.*, 170). Però com que el geni català es decanta en aquest punt més en el sentit lulllià que en el cavalleresc, el mot duu ressonàncies d'ironia, que no contribuïren poc a la creació del personatge grotesc de la Donya *Pomposa* de Pilar Prim de Noller. *Pompositat*. *Pomposament*.